

Sanctuarium

Paoletti, Agostino

Coloniae Agrippinae, 1677

In Festo S. Thomæ De Aquino. Meritò hic sanctus vocatur Doctor Angelicus, quia in omnibus operationibus suis Angelum se esse probavit; & quidem specialiter in doctrina & scientia plusquam Angelus ...

Nutzungsbedingungen

[urn:nbn:de:hbz:466:1-55680](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-55680)

Ecce tibi nunc Matthiam in medio duorum lapidum in sepulchro suo jacentem, ut inde evidenter cognoscatur, quod inimicorum Christiani nominis crudelitatem, non timuerit, sed potius generose patiter, & gloriose superavit. Tandem quia elegantissimum sanctæ Ecclesiæ ædificium felici jam exordio coeptum fuerat, Matthias ad illud perficiendum duos quoque lapides advexit, dicens cum Isaiâ: *Ecce ergo mittam in fundamen-*

is Sion lapides. Denique cum duo hi lapides hanc secus ac duæ Herculis columnæ sancto Matthiæ Apostolo, tanquam laborum, peregrinationum & functionum suarum Apostolicarum terminos & limites, ego quoque iis utar tanquam duabus columnis, in quibus præfentis discursus mei passus terminem & limitem, dicendo: *Non plus ultra.*

S E R M O Q U I N T U S.
I N F E S T O
S. T H O M Æ D E A Q V I N O.

Vidi Angelum Dei fortem volantem per medium celum, voce magna clamantem. Apoc. cap. 14.

Cuncta, quæ in hoc volubili mundo continentur faciem, & conditionem suam persæpe transmutant; nonnulla quidem ex bonis mala alia ex malis bona, alia demique ex bonis meliora evadunt. *Omnia mortalia propter necessitatem natura in mutationibus voluntur, dum autem meliori in deteriorum suum transeunt, aut contra,* inquit Euripides. Unde Poëtæ solita utuntur licentia per fabulosas inventiones sibi representandi vel Deucalionem quandam, & Pyrrham, qui post universale mundi diluvium lectos humi lapides (eos enim matris, hoc est, terræ ossa interpretabantur) post terga jactabant, qui protinus naturali posita duritia, in utriusque sexus homines sunt commutati, ii quidem qui à Deucalione jaciebantur, in mares, qui verò à Pyrrha, in feminas. Vel Midam, qui specialem à Diis obtinuit gratiam in aurum commutandi, quicquid rangebat. Vel Narcissum puerum, qui dum aliquando æstu defatigatus ad limpidißimum fontem bibendi gratia se contrulisset, imagine sua in fonte conspecta, sui amore captus est, cumque ulla potius amoris spes esset, nimio desiderio contabuit, & in florem sui nominis est commutatus. De Periclymeno Nelei filio itidem fabulantur ei à Neptuno avo concessum fuisse, ut in quas ei visum esset formas se posset transformare.

Sic quoque Thetis Nymphæ in varias formas figuræque abibant. Sic Thraciæ mulieres vertebantur in arbores, Iphigenia Agamemnonis filia in Cervam, Diomedis sodales in aviculas, Tyrrheni maris navarchæ in Delphinos, Daphne Ladonis fluvii filia in laurum arborem, Axaxete puella Cypria in saxum. Imo ipsas quoque quas somniabant, Deitates similibus transmutationibus subjectas esse volebant, ac protinus Jovem jam in Taurum, mox in arietem, deinde in serpentem postea in Satyrum, deinde in cygnum, mox in aquilam, demum verò in auri divitem pluviam transmutatum esse dicere non erubescunt. Verum ne claritati veritatis per additas fictionum umbras lumen aliquod subministrare velle videar, pluribus ejusmodi figmentis Poëtici recensendis supersedeo. Cæterum an non videmus quod ipsa solis virtus terræ viscerum penetrando humores illius in plumbum, ferum chalybem, argentum & aurum commutat? Nunquid in cellissimis montibus, ubi gelidus Aquilo dominium obtinet ex glacie, sive chrysolitho ditissimi adamantes efformantur? In Gothiæ regno canum quædam species inventi dicitur, qui cum aurei coloris pellem habeant, coarsenescentes mare ingrediuntur, in quo natantium pellis in squamas, & canes in pisces muta metamorphosi convertuntur. Nunquid scimus quod

Eurip. in Hippol.

Ovid. in Metam.

quod in alti maris sinu herba in Corallum mutetur? Ros quoque qui sub auroram in fecundæ conchæ sinu labitur, nunquid in margaritam gemmarum nobilissimam transformatur? Nunquid Godolena a Belulfo sponso suo. Quia virtutem colere deliberabat, occisâ terra quæ est fulam ejus excepit sanguinem in pretiosissimas fuit gemmas convecta? *Huomus in candidos lapillos versa est.* Multiquoque ingeniosioris artis adhibendo indultias facere norunt ex ære argentum, ex Mercurio vero aurum, Imo Solilacem, & igni negabit calorem, quisquis huic Aristoteli rationari contradixerit: *Elementa sunt ex alterariis, cum certum sit quod inter Elementa Symbola facilius sit transitus.* Ita quoque colores pauciter mutantur, nam ut Avicenna scribit: *Albus mutatur in nigrum.* Semen mutatur in vigultu, in spicas granum, flos in fructum, Bombix in Pappionem. Uade bene Poëta cecinit:

Ex aliis aliis reponat natura figuras.

In Indiis corpora humana pulvere contecta, & suffocata, mutantur in petras. Virga Moysis accepta prius serpentis specie, postea in primitivam virgæ formam rediit: *Proiecit virgam, & conversa est in colubrum.* S. Franciscus in eremo Urbani institutum quendam refocillaturus unico Crucis signo adhibito ex aqua vinum fecit: *Vinum factum est optimum quod aqua pura fuerat.* Magnus quoque Dei servus Nicolaus de Tolentino, dum aquam ex cratero quodam bibiturus rix labia admovisset, aqua protinus in vinum conversa fuit, nec non paupis intosas, quo pauperes alebat. E contratio verò cum B. Epiphani in maximo caniculæ fervore, in viatores quosdam incidisset, qui propter aquæ defectum una cum amentis suis præ nimia sitis ariditate languerant, *manum extendit ad utrum ubi erat vinum, & utres aqua pleni inventi sunt.* Referunt quoque Historici quod cum magna quædam navis victus annonæ bene onusta appulisset in litore, pauper quidam mendicus à navarchis pro famis suæ remedio stipem aliquam, sive subsidium e rebus ad victum pertinentibus, quarum navis refertissima erat, postulasset, acciderit quod navarchæ petitam elemosynam abnuerit, dicens: *Ab hinc nihil est in navi præter lapides;* quibus pauper mox subjunxit: *Faxit Deus ut ita appareat;* & ecce iusto Dei iudicio, quicquid in navi rerum comestibilium erat, *versum est in lapidem:* Dactylitum, olivæ, atque alia hujus-

modi omnia, *genuina retenta forma Lapides erant.* Paulo quoque charitas tanto fervore æstuavit, ut illum in suum Redemptorem quasi transformaret, ut proinde dicere non dubitet: *Vivo ego jam non ego, vivit verò in me Christus.* Ad hæc quisquis à veræ Theologiæ dogmatibus non procul abest, sciet utique, quod *ratione unigeniti Hypocastica Deus factus sit homo & homo Deus.* Præterea quisquis sanctissimum Euchariæ Sacramentum dignè recipit, per participationem, ut ait S. August. in alium quasi Deus evadit: *Nec tu me mutabis into, sicut cibum carnis tua, sed tu mutaberis in me.* De spiritu quoque maligno Apollolus ait, quod *Transfiguret se in Angelum lucis.* Denique beati nunquid applicando altera passivis speciem, & apparentiam humanam læpillinè induat? In tali namque similitudine visi sunt Abraham, Agar, Balaam, Jacobo, Tobia, Danieli, Tribus pueris in fornace Babylonica constitutis, Prophetis quoque Abacuc, & Zacharia, Virgini Deiparæ, Pastorbns, tribus Mariis in sepulchro, Petro & Johanni, Philippo & Cornelio millenitque aliis, de quibus passim in Scriptura mentio occurrit. Verum enim vero liceat mihi obsecro, post tot tatarumque transmutationum hic recentiarum numerum, aliam quandam eximiam transformationem adungere, scilicet, hominis alijus transmutati in Angelum, cujus hodiernæ die festivitas solemnissimè hoc in loco celebratur. Estque is Thomas de Aquino, qui alias per anthonomastiam Angelicus nominatur, cui proinde præmissi Thematis verba aptissimè conveniunt, scil. *Vidi Angelum Dei fortem volantem per medium calum voce magna clamantem, &c.* O Doctor verè Angelice! O Angele humanam carnem indute! vere tu Angelus es, & diceris: *talem enim te actiones Angelicæ, quas in totius vitæ tuæ decursu operatus es solemniter canonizant: verè instar Angeli vixisti, tanquam Angelus docuisti, denique tanquam Angelus operatus es, & tanquam verum magnumque Dei Angelum in præfenti discessu vivis te coloribus depingam & venerabor.*

2. Nemo inconveniens, aut impossibile esse judicet, quod homo divina gratia adjutus, ad Hierarchiarum Angelicarum Ordines, & ad gradus gloriæ cœlestis ascendere possit; Nam, ut Tertullianus ait: *Si Angeli factam tanquam homines in eadem substantia spiritus carnalem transformationem susceperunt, cur non & homines facti carnis, tanquam Angeli in eadem substantia carnis spirituales*

D.P. Ang.

2. Cor. II.

Apoc. 24.

Lib. de Resurr.

Eut. 20.

D. Th. 1.
p. 9108.
art. 8. in
corp. f.
1006.
col. 2.

vanalem subeant dispositionem? Unde Filius Dei
peccatis Saducæorum cavillationibus promptè
respondens dixit: *Fili resurrectionis erunt aqua-
los Angelis in celo.* Aliis verò ad assentiendum
huic certissimæ veritati renitentibus & invitis,
Angelicus Doctor noster subjungit dicens.
*Per domus gratia homines mereri possunt tantam
gloriam, ut Angelis aequentur secundum singulos
Angelorum gradus.* Id quod juxta eisdem An-
gelici Doctoris doctrinam in nulla re alia con-
sistit, quam in hoc, quod homines a cælesti gra-
tia ad ordinis Hierarchiarum Angelicarum sub-
limentur: *Quod est homines ad ordines Ange-
lorum assumi?* S. Thomas autem eo quoque
tempore, quo in hujus calamitose, & mortalis
vitæ miseris inter alios homines in fragili car-
ne vixit, propter Angelicarum virtutum opera,
quibus deditus fuit, Angelus est declaratus, imò
meritissimo jure promeruit ut inter eos, de qui-
bus Vincentius Belluacensis scribit: *Homines pro
qualitate meritorum statuendi in ordinibus Ange-
lorum*) primus illi locus assignetur. Vix quædam
formare noverat, aut balbutiendo primos ef-
ferre vocum accentus, imò priusquam ab usu
rationis inter res & ver, scilicet inter panem &
lapidem, inter formicas & characteres discer-
nere edoceret, jam in ipso notabatur non
solum ingens ad libros tractandos, & pervol-
vandos inclinatio, verum insuper quovis alio
juvenili illicio sive incitamento neglecto, desi-
deria ejus in nihil adeo vehementer, quam in
libros, & chartas videbantur effari. Hi unicæ
ipsius erant deliciae, hos ubivis secum ferebat,
hos pervolvebat, aperiebatque clausos, aper-
tosque denuo claudebat, videbaturque quasi in
iis studendo exactissimam illorum habere cog-
nitionem: cum his tempus suum transebat,
his plandus, & flexus ejus, qui puerili ætati
frequentes, & proprii sunt, unicè compesce-
bantur, in libris, veluti factæ ejus indoli val-
de consonis delitiis, affectus suos unicè habe-
bat defixos: *Dum emitseret vagitus, & lacry-
mis terram humefaret, statim tamen aliquo pro-
posito, vagitus omnes & lacrymarum imbrem
comprimebat; Adeo, ut sicut alii pueri ludis de-
lectantur, ita ipse ablectaretur aspectu librorum,
& eorum foliis volvendis.* Quanam, obsecro,
sunt hæc prodigia? quanam exinde etuemus
prognostica? Notum est, quod quia apes in
labiis Pindari pueruli visi sunt mellificare, visio
istâ *Fuerit carmina pandendi Pindaro initium.*
Simile quid de Platone quoque legitur, nam

Petr. de
Natal. l.
34. 181.
f. 65. col. 1.Tho. de
Tras. in
vita S.
Th. A.
quint. 1.
f. 673.
col. 1.
Pansan.
in Bæoti-
cis.

quando mater ejus in myrtilis densis & spissis
eum reposuit, examen apam in os ejus inspersit
caepit, Platoni eloquentia augurium. Idem quo-
que S. Paulinus Nolanus Episcopus & alii
sancti Ambrosio adhuc insano, postea Me-
diolanensium Episcopo evenisse scribunt: *Est
men apum circa os apparuit magno viro, mellis
sui sermonis præsegius.* Quia igitur sanctus
Thomas in teneris infantia annis libros ma-
nibus suis semper deferebat, pervolvere, acque
tractare, in illicque delicias suas potuisse videri
fuerit, quale inde aliud formati prognosticum
poterat, quam quod sanctus Thomas magnus
sanctæ Ecclesiæ Dei Doctor futurus esset: in
libris enim omnis doctrina continetur; fuit
que hi propitissima virorum Doctorum arma,
gratissimæque suppellex. Doctores autem et
officio, quod obinent, veri Angeli esse no-
cuntur? *Doctores Ecclesiæ Angeli dicuntur, quia
Dei nuntii sunt,* inquit Christophorum las-
tissimus Patriarcha Bruno. Imò ex his quoque
Joannes in sua Apocalypsi scribit, *lingua
latem Angelorum hanc esse conficio, quod
licet libros manu sua contrectent, & evolvent
Et vidit alium Angelum, & habebat in manibus
libellum apertum.* Quando Deus librum aliquem
alicui consignare decrevit, illum in Angelum
deponere consuevit: *Et accepit de dextera
sedentis in throno librum.* Liber quem Joannes
consignare statuerat, prius per Angelum manus
transire debet: *Accipe librum apertum de manu
Angel.* Qui libros de celo habere desiderat, il-
los ut ab Angelis impetret necessum est: *Et abiit
ad Angelum, dicens ei, ut daret mihi librum.*
Cum igitur in S. Thomæ manus dum ad-
puer esset nihil aliud videatur quam libri, cum-
que in nulla re tantam animi consolationem,
quietem, & gaudium postum habuerit, quam
in libris, certe eum Angelum, non hominem,
aut vero Angelum carne indutum credere debe-
bimus. *Oblectatus aspectu librorum, & eorum fo-
liis volvendis.*

3. Vita etenim à parentibus ingenti pueri hu-
jus inclinatione, & propensione ad literas, eun-
dem religiosi Ordinis sancti Benedicti in Mon-
te Cassino Dei servitio, & obsequio perpetuo de-
dicatis educandum tradiderunt, ut hinc illa quon-
quennis pueri tenerima ætate eum in virtutibus
exercitare, eaque eruditione, quæ ad bene Chri-
stianeque vivendum necessaria esse dignoscatur,
studiosè imbueret inciperet. In hac autem actio-
ne duo invenio magnæ admirationis motiva
Primum

Primum est, quod Parentes hujus pueri in ejus adeo tenella ætate omnis se erga ipsum paterni, maternique amoris expertes de laaverint, utpote qua illum a domo paterna avulsim, & arque ab oculis suis sublatum, in monastico claustris solitudinem transfere potuerunt. Secundum est, quod solus Thomas & reliquorum filiorum nullus alius, sub religiosorum custodia educandus traditus fuerit. Quis hic non agnoscat specialem Dei circa puerum istum providentiam; Sanctus enim Bernardus non dubitat dicere, quod Religiosi Dei obsequiis perpetuo mancipati vitam exerceant Angelicam, Angelorum fingatur officio, ac proinde Angeli passim debeant nominari, quia verè & effectivè nihil sunt aliud, quam Angeli: *Alissima est professio vestra, par Angelus est, Angelica similitudo puritati.* Arque ideo cum sanctus Thomas sub puerilis carnis suæ amictu spiritum forebat Angelicum, quo fratres sui maxime fortasse præditi erant, necessum erat ut sub puerilibus annis ad confortium admittetur Angelorum Corpore tenus in Monasterio quidem degebat, artamca, velut Angelus mente, & contemplatione in celo morabatur, nullumque præter Deum intellectus sui oculis propositum objectum habebat: *Quamvis parvulus esset, nihilominus tamen res paulò altiores, & celestes semper inquirebat à Magistro suo.* Magnum equidem Philippus Macedonum Rex habitum suum gaudium, si Alexandrum filium suum inter cæteros coram facie sua exercitii causa certantes & ludentes juvenes colludentem, & dimicantem vidisset, cumque ad hoc ipsum eum conatus fuisset inducere, Alexander inquit perhibenter me hisce ludendo certantibus adungerem, si cum æqualibus mihi certandum esset: *Si Reges habiturus essem æquales.* Eodem proterus modo, Thomas paternam domum deserit, domesticam fratrum suorum consuetudinem, & familiaritatem fastidit, religiosisque Benedictinis Montis Cassini se jungit, ut se à Deo benedictum esse demonstrat: Angelorum se collegio ingerit, ut se per Angelicas cogitationes, vitamque Angelo dignam se illis similem redderet & æqualem.

4. Postquam autem ab hisce Monasticis Angelis sub glorioſis sancti Benedicti vexillis militantiſſimis imbutus fuisset virtutum solidis documentis, ut in virtutum studio magis, magisque indies proficeret, ad sancti Patris, & Patriarchæ Dominici transitum instituit, de eorum se numero esse declarans, de quibus David dicit:

ibunt de virtute in virtutem. Verum dic mihi fides: ô Thomas, cur sacrum Ordinis sancti Benedicti habitum tibi non assumis, qui tibi primos suggessit, inseruit habitus virtutum? Cur inter omnes alias religiones sola sancti Dominici religio maxime tibi arridet? Cur te non in quavis alia Religione Dei victimam offers, & consecras? Certe non est credibile id a te in actione quadam tanti ponderis, & momenti casualiter factum esse, id namque subjecto tantis virtutibus qualificato, & prudenti dictamine tam beneregulato non est verisimile. Hoc lo-

co aptè menti meæ occurrit avis cujusdam, cui nomina Alteria, mita proprietas, hæc enim Mercurio stellæ mire dedita, si fortuitò, domo in nido suo pullis suis custodiendis dat operam, amicam sibi stellam comparentem in celo viderit, nido pariter, & pullis derelictis ad illam non minus desiderii, quam alarum præsidio protinus evolat, & ardentè consecratur: Simili namque modo Thomas stellam suam in magni Patriarchæ Dominici fronte resplendentem conspicies, paternam nidum deserit, parentes, fratres, nec non & religiosos Cassinenses derelinquit, sui que desiderii alis ad stellam Dominicam protinus evolat. Ad hæc ex quo sanctus Thomas Angelus quidam erat, nullam sibi aptiorem & convenientiorem religionem invenire poterat, quam illam. Quod sequenti ponderatione magis liquide apparebit. Cum Abraham ad declinandum Solis æstum, calorisque excessivum fervorem arcevertendum, sub arboris cujusdam umbra in valle Mambre nonnihil respirando curam præteret, tres coram illo comparuere peregrini viatores in ætate juvenili consistentes, & pulcherrimo vultus aspectu decori. Cumque ibi calorem prosequendo illorum itineri nimis importunum futurum esse vereretur, in domum suam ut requiescerent, seque reficerent perbenigne illos invitavit, ubi illos adeo urbanè suscepit, quantum ex facultatibus suis, & optimo charitatis affectu ipsi possibile erat. Mensamque suam lacte, butyro, carnibus, optimisque quæ penitantiarum ejus subministrare poterat, viis instruxit, & oneravit. Ab illis itaque liberaliter manducatur, & bibitur, & ut pro accepto beneficio gratos se exhibeant Abraham hospiti hæredem nasciturum promittunt *Habebo filium* Gen. 12. *Sara uxor tua* Tamen accepta ab Abraham licentia iter suum Pentapolim versus prosequuntur. Potro tres illos peregrinos missos à Deo Angelos

Camer. Embl. 63. apud Petrum de Valdor. ser. 5. de D Nic. de Tolent. fol. 191. col. 2.

Gen. 12.

Angelos fuisse nemo est, qui dubitet, nam id omnes sacri Expositores unanimiter, & constanter affirmant. Postquam verò in uno prædictæ Provinciæ civitate appulissent, in domum Lothi directè se recipiunt. Hucusque habemus recensitam historiam in cuius enarratione accuratè observanda est temporis, quo in utroque loco Angeli appulerunt, magna differentia, nam in Abrahæ domum venerunt *in meridie*, quando

Gen. 18.
Gen. 19.

Lothi ingressi sunt *duo Angeli vespere*, cum jam appropioquante nocte tenebrarum obscuritas sese quaquaversam diffuderat. Unde clarè videtur hosce Angelos abivisse semel indutos veste nigra obscuritatis nocturnæ, de qua Poëta ait:

Solaque nigrantes laxabant astra tenebras;

Stat. 11. Mox verò mutata veste, cum in meridianæ lucis claritate in domum Abrahæ se recepérunt, veste candida suère induti, ita namque dici vellem describit Ovidius, dum ait:

Ovid. 1.
Fast. Candida te niveo possit Lux proxima templo.

Meritò igitur Thomas utpote Angelus talem sibi eligere Religionem debuit, quæ in habitu sive veste sua, partim referret *vestrum* nocturnæ obscuritatis, quod sit in pallio nigro, quod in religiosis corporis mortificationem significat, partim vero *meridie*, candorem repræsentaret, qui in tunica, alisque vestibus albis exprimitur, quæ spiritus puritatem, conscientiaque candorem insinuant. Unde tanquam Angelus quandam aliam Religionem quam S. Dominici eligere non debuit, utpote quæ veste & habitu utitur Angelis plurimum accommodata, utpote qui & noctis obscuritatem, & diurnæ lucis candorem aptè repræsentat. Notandum est insuper ad domum Lothi duos accessisse Angelos, quorum unus ad subversionem civitatis Sodomæ, alter verò à Deo missus fuerat pro Lothi liberatione: *Unus venit ad subvertendas civitates, & alius ad liberationem Lothi*, inquit Abulensis. Noster autem Angelus utriusque muneri adimplendo abundè sufficit, scilicet ad vincendos hæreticos, & ad liberandam Ecclesiam Catholicam, eandemque ab hæreseos contagione conservando liberam, & intactam: *Tenebras errorum exterminavit, lucemque veritatis Catholica manifestavit.* Quapropter evo-

Abulens.
ibi. f. 107.
col. 4.

Fram.
Lab. 3.

mat licet impium hoc Orci monstrum temeritatis suæ fumos, dicendo: *Tolle Thomas, & abivisse Ecclesiam*, attamen quantumvis invidiosè fieri teneatur, quod Doctoris, & Angelus doctrinæ, baculus sit, & insuperabilis armatura, quæ sancta Dei Ecclesia ad hæreseos insalubres in expugnabilis redditur acque secuta.

5. Verum eam veto linguam meam discursus sui gressibus extra proposuit mei orbem procul abivisse conspicio. Ad ipsius itaque peritiam denno revertamur oportet, quando nimirum in ætate tredecim annorum sacro magno Patriarchæ Dominici habitu indutus, voluntatem suam tribus essentialibus Calvinis nianum, paupertatis, & obedientia, scienter obtulit. O quanto cum impetu plurimum contradictionum venti, illum sunt aggessu, ut a firmo suo proposito eum avellerent: Quot procellas unjà in matris, fratrum, sororum, & cognatorum cordibus intumescabant, ut eos constantiam conquassarent, ipse autem, vedet fortis Pyramis, quæ *immota manet*, aut tanquam immota rupes, dicebat: *Nec frangor, nec flector.* Quæ non inierunt conlanguei conidia, cum à sanctis suis propositis detoquerentur, illis supplicabat: *Frates eum nunc minus tenetis, nunc demulcere blanditiis conabantur, locotes quoque eum in genia provolvit, in habitum deponeret per omnia sacra illum adjuvabant, imo sacrum Religionis habitum, dum in turri quadam captivus sederet, & corpore particulatim dilacerabant, cum tamen ipse tanquam verus & fervens Dei amator, in adamantem quasi convellus, nec fratrum rigoris ferro timebatur, nec flammis cedebat iræ, atque furoris. *Nec ferro, nec igne.* Neque id mirum est, cum ipse sit Angelus ille, cuius in adducto thomate facta est mentio; *Unus Angelum Dei fortis, id est, constantem, & inflexibilem.* Merito autem S. Thomas Angelus fortis appellatur. Quia hujus humani Angeli, seu potius hominis Angelici fortitudinem nonnulli ætonim protulit, que obstupescit considerate potestis. Verum quidem est. Dæmonem abundare in inventionibus, quibus sanctos Dei servos infestet, atque constanti ipsorum proposito dimoveat; ad quas inventiones etiam notabiliter pessima illa mulier spectat, quæ ad inferendum S. Thomæ novissimum pariter & sævissimum, quo prosteretur, istum introducta fuit, quom certe veram quandam ipsissima pulchritudinis Idæam fuisse dixisset.*

dixisset, nisi ipsamet per infernalem quandam
faciam malitiosum finem suum detexisset: Ne-
que verò adhuc fratrum malitia, & indignatio
deseruerat, sed potius in eius cubiculum fami-
nam quandam non minus proccacem, quam for-
nosam induxerunt, ut possent sanctum virum à
suo instituto desistere, & revocare. Quapropter,
ò Thoma, si unquam tempus fuit ut Angeli
fortis specimina edas, illud certè nunc vel maxi-
mè præ foribus imminere videtur. Quid enim
nunc facies, ut à Circes istius Lenociniis evade-
re possis? Tibine securi promittere poteris
quod virginittatis tuæ Lilium, à fumo flamma-
rum istarum, quas pessima hæc mulier in cor-
dis tui stappa accendere molitur, minimè sit
obscurandum? Cave sis, ò Thoma, ne, quæ
tibi primo inquit Dea quædam pulchritudi-
nis esse videant, tandem veiborum Lenoci-
niis adhibitis in crudelem mutetur Syrenem? at-
que ideo quoad poteris Lenam hæc fuge,
nam Basiliscus hic vel solis obturbibus veneno
te iniecit. Fortitudo Samsonis, quæ in expug-
nabilis erat, ab hujus Dalila admotis illecebris
labe facta fuit. David, qui ab Urbs, Leonis-
bus, terrificisque gygaribus victoriam glorio-
sè retulit, ab unico Bersabee conspectu turpi-
ter poltea victus fuit. Verum, ò lingua mea, sus-
picionibus nimium anxia & meretriciosa sile, &
formidare desine, omnemque quoad Thomam
metum deponere, qui de victoria profusus securus
jam de facto palmam manu sua circumfert. Vi-
debis enim, & admiraberis qualiter virginitas
ejus sensuales affectus pede suo conculcatur, &
in glorioso constantiæ cursu triumphatura sit.
Thomas, qui in carne Angelus est sine carne,
actiones edet profusus Angelicas.

6. Castus igitur hic juvenis impudicæ hujus
Lenæ insidias animadvertens nigru n fumi-
gantemque titionem manu apprehendit, & sic
armatam dexteram suam in impudicæ faciem
impexit, quæ demum ab Angeli nostri con-
stantia confusa, in fugam se turpiter recepit.
Qui statim illam expulsi à suo conspectu, & ar-
dente titione arrepto à toto cubiculo effugavit.
Similis Latici, quæ illa servata, ab igne sen-
sualitatis lædi minimè potuit. Abi igitur nunc
& procul fugias ab oculis Thomæ superata &
victa impudicæ Cerastes. Aridus hic truncus ab
igne velut præda ereptus libidinosis incendiis
tuis noxiæ loco serviat. Merito lignum hoc ab
igne partim consumptum, in præmium turpiter
tentatæ Angelicæ castitatis accipere debes, quæ
Pauletti Sanctorale.

velut lignum in bene operando aridum, & de-
bitæ prudentiæ fructibus destitutum, in flammis
lasciviæ consilium tuum omne consumis. Infer-
nalis titio, qualis tu es, ò stulta mulier, non nisi
ignitos titiones secum adducere potest. Atque
hujus ligni color, dum sibi ipsi ipsi lugubri ap-
paratu funerals celebrat, te quoque sola morte
dignam esse insinuat, eod quod gloriosæ cujus-
dam vitæ, quæ in puritate consistit, privilegia,
casto, & pudico Thomæ eripere moliaris. Nun-
quid vides quod lignum istud parvulas quæ-
dam scintillas ex accensis vaporibus suis ededo,
sua in culpas tuas fulmina vibret? Nunquid au-
dis quod stridentibus igneis linguis temerarias,
quas volvis, cogitationes tuas reprehendat? Scia
tilla, quæ ex arde titi hoc titione erumpunt, par-
vi quidam sunt comete, qui improvisam tibi
augurantur animæ mortem. Compara atru ar-
dentis hujus titionis colorem, eum longe atroci
scelerum tuorum nigredine, sic enim animam
tuam deformiorem, & magis atram esse videbis.
Quænam est ista tua ingens stoliditas, atque stul-
ticia, quod candorem illius Thomæ, qui verus
est Paradisi Angelus, contaminare præsumpe-
ris? Profectò libidinofum prophani amoris ig-
nem adeò generosè vincere non poterat, nisi is
Cherubius qui jam fuisset celestis ignis pallio
amictus. De niveæ Virginittatis suæ candore ex-
pectari aliud non poterat, quàm quod lascivi ar-
doris tui flammam extingueret. Porro sanctus
Thomas ut libidinis ignem extinctum esse,
gloriosumque se reportasse victoriam demon-
straret, ardentem, quem apprehenderat titionem
in terram projecit, & in extinctis illis carboni-
bus ejus, quam acquisierat, palmæ trophæum
ad vivum effigiatum, atque expressum esse o-
stendit. Neque hoc mirum erit, ad horum
namque fidem facilitandam hoc unicum dixisse
sufficiat, Angelus erit.

7. Inter omnes invidiæ juvenis nostri actio-
nes, nulla est, quæ illum verè sanctum esse adeò
perspicuè canonizet, sicut ista. Corpus etenim
ejus utpote humanum, fragile erat, spiritus
autem ejus tanquam Angelicus, fortis erat, &
constans. Carne quidem videbatur amictus,
in illa tamen extinctæ passionis sensus, tamen
si adhuc vivæ essent, attramen per Thomæ ca-
stitem cernebantur mortificatæ hujus Ange-
licæ vitæ functiones ipsum perspicuis veritatis
characteribus Angelum esse prædicabant:
Virginittus Angelus facit, inquit Hieronymus.
Propheta regius Psalmum quandam concin-
navit.

navit, eique hunc titulum præfixit: *Psalmus David in sinem*, eundemque postea ad eorum, qui transformabuntur, honorem in cythara sua decantavit: *Pro his, qui commutabuntur?* At vero quinam erant hi commutandi? Hebraeus legit: *Pro Sotanim*, ist est, ut S. Hieronymus exponit: *Pro Liliis*, quæ congenito sibi candore excellentiam referunt virginitalis: *Virginitas assimilatur Liliis*, inquit Ioan. à S. Gemiliano. Dicere igitur regius Cytharædus volebat, quod Psalmum istum pro iis, qui commutabuntur, id est, pro virginibus componeret: verum in quid hæc commutantur: *Quæ sunt illæ, in quæ virgines commutantur?* quaerit Hieronymus. Et respondet: *Virgines quæ transformantur in Angelos.*

Io. à S. Gem. l. 3. de veget. & plant. c. 80. f. 111. eob. 3. DHier. in Ps. 44.

Quæ ob puritatem vitæ in Angelos commutantur. Quapropter cum hæc sit genuina virginum proprietates, nosserque virginum purissimus Thomas virginitatem adversus tot sævos sibi intentatos insultus tam fortiter tutatus fuerit, jure merito Angelus fortis appellari poterit: *Vidi Angelum Dei fortem* etique de illorum numero, de quibus illa sancti Ambrosii sententia verificari poterit: *Angeli sine carne vivunt: Virgines vero in carne triumphant.*

D. Amb. de viduis.

8. In Apocalypsi Angelus quidam à Deo in terram missus Ioanni, dum in Insula Pathmos exul degebat, apparuisse legitur, Ioannes autem cum Dei præcepta ab Angelo clare audivisset priusquam illa arripendo calammum, & scribendo exequeretur, surrexit, seque ut illam adorationis honore afficeret, in terram coram illo prostravit: Angelus autem Joannem ab hoc adorationis actu, utpote sibi minime debito, prohibuit dicendo, *Vide ne feceris? conjuratus tuus sum*, Apoc. 29. quasi diceret: Nulla est inter me & te superioritatis præminentia, quin potius in servitio & obsequio æquales sumus. *Æquales? Ergone nulla est hominem inter & Angelum quendam differentia?* Nunquid Psalmista ait: *Minuisti eum*, id est, hominem paulo minus ab Angelis. Psal. 8. Imo nulla erat inter utrumque differentia: & ratio est, quia Joannes virgo erat: *Virginitas autem Angelos facit.* Unde alius quidam ait: *Existimo eam fuisse rationem, quod eum Ioannes virgo esse non putavit Angelus illum sibi esse inferiorem, sed æqualem & conseruum.* Ideo adorationem ejus respuit Angelus se à virgine adorari nequaquam permittere, quia semper est Angelus cognata virginibus, inquit sanctus Bernardus. Sed quid de virginum castissi-

Io. Cartag. l. 3. ho. 5. fo. 245.

mo Thoma nostro dicemus, non solum is Angelis reputandus est æqualis, sed & illis superior fuisse censendus est? Thomæ enim Angeli infervierunt: quando lumbos ejus quadam in cælis manibus Angelicis contexta facta cernerunt: *Renes cingit manus Angelica.*

9. In primo Libro Regum David ad Saulem Regem aliquem misisse legitur, ut filium ejus Michol sibi postulari in uxorem. Qui illam mox ei promissit: *Dabo eam illi*, nec aliud pro ea à Davide poposcit, quam ut ducentes Philistæis inter necion traderet: *Sic loquimini ad David, Non habet Rex sponsalia necesse, nisi tantum centum præputia Philistinorum.* 2. Reg. 18. David in hoc postulato Regi complacere, & satisfacere studuit: *Placuit sermo in oculis David, ut fieret gener Regis.* Unde post non multos dies: *Percessit ex Philistinorum ducentis viros.* Unde Saul regium verbum suum revocare non valens, plenam promissioni suæ fidem fecit, filiamque suam Michol eum uxorem consignans, ipsum generum suum esse publice declaravit: *Dedit itaque Saul ei Michol filiam suam in uxorem.* Quid sit? Saul conjugem dedit, indeque contractæ parentelæ penitus, Matrimonium illud inter David & Michol contractum dissolvere decrevit, eoque sine absolute sua autoritate misit, qui sublarum creptam Davidis conjugem Michol Phalti filio Laï in uxorem copularet: *Saul autem dedit Michol filiam suam uxorem David, Phalti filio Laï, qui erat de Gallim.* Miser David dum hæc injuria pateretur, ne protervo, & cerebroso Regi sese opponeret, contractus humeris obtinuit. Interea verò res omnes Davidi ex animi sententia stuebant? Saulis autem Regis negotia omnia inausulto semper omine procedebant. Unde David generosiori resumpto spirito per Isboeth sibi Michol conjugem suam restitui postulavit: *Redde uxorem meam Michol quam despondi tibi centum præputiis Philistinorum.* Isboeth igitur misit ad domum Phalti virris Michol intercipi, & Davidi remittere strenuè curavit: *Misit ergo Isboeth & tulit eam à viro suo Phaltiel filio Laï.* Hic est historiarum hujus eventus, prout is in Scriptura sacra refertur. Circa quem Cajetanus ingeniosam quandam speculationem instruit. Observat enim quod secundus Michol maritus filius Laï, quando filia Saulis est desponsatus Phalti fuerit appellatus: Idem verò postea quando eadem filia ut Davidi restitueretur, ei sublata & erepta

fuit, *Phaltiel* fuerit vocatus; unde Cajetanus causam curiosè inquiri, cur dum hujus filii *Lais* secunda vice sit mentio, eius nomini hæc syllaba *El* adjuncta fuerit? Cui quæstioni tandem idemmet interpres ideo id factum esse respondet, quia *Phalti* idem significat, quod homo, simpliciter, & sine addito: *Phaltiel* autem interpretatur Homo Angelicus; Et enim rem Angelicam significat unde in fine nominum Angelicorum semper adiungitur, dicendo: *Michael, Gabriel, Raphael*, *Phalti* enim cum esset vir timoratus, sciteturque Davidi à Rege Saule gravem fuisse per Michol ereptionem factam injuriam, procul ab ea sequestratus semper remansit, illamque tanquam conjugem suam nunquam cognoscere voluit, sed iuxta continentie terminos, quos nunquam transgressus erat, sese continuit. Unde mortuus est Spiritus sanctus ut illum *Phaltiel* appellando, velut Angelum Domini solemniter canonizavit. *Nota sunt Hebraei quod iste appellatur est Phalti in primo libro, quoniam Saul dedit ei Michol in uxorem; Modo autem appellatur Phaltiel, ita quod adiunctum est ejus nomini El ea ratione, quia nunquam cognovit Michol, eo quod sciebat esse uxorem Davidis, nec repudiatam. Advertendum autem est hic, quod virginitas maiorem prærogativam dicat, quam impotter continentia, quia continentia non includit necessario virginitatem, potest enim aliquis continens esse, qui non est virgo, cum tamen e contra virginitas continentiam infalibiler includit, adeo ut nemo esse virgo possit, qui non sit simul continens: Atque ideo cum Thomas vivacissimo annorum suorum flori, virginitatis quoque florem adjuverit, eandemque per hereticos continentie actus constantissime conservant, dum illam, veluti securam ad se ab impudice tentatrice infestationibus, tutandum adhibuit, quando stultione arrepto eam expulit à suo conspectu, & à toto cubiculo effugavit, meritiò Angelus, non vero homo appellandus censetur, utpote ejus vitæ actiones non humanæ, sed Angelicæ extiterunt. *Vivere in carne, sine carne angelicum est.**

10. Sadducæi, qui mortuorum resurrectionem negabant, Filium Dei convenerunt, ut indissolubile quoddam arguementum ei proponentes eum obmutescere facerent? Dicebant igitur: Magister eo sine te accessimus, ut difficultatis cujusdam, quæ mentem nostram non parum torquet, à te resolutionem

acciperemus, estque hæc: Supponimus enim verum esse mortuos suo tempore resuscitandos esse: Similiter scimus quod *Lex Moysis* statuat, quod si uxoratus quispiam sine liberis mortuus fuerit, frater mortui relictam viduam ducere debeat, eoque etiam sine relictæ prole ex hac vita discedente, idem successively omnes alii fratres similiter facere debeant: *Accipiet eam frater ejus uxorem, & suscipiet semen fratri suo.* Deuteronomi 23. Accidit igitur quod circa hæc partes septem fratres fuerint, quorum primus accepit uxorem, & mortuus est sine hæredibus. Et sequens accepit illam, & ipse mortuus est sine filio, id quod aliis omnibus pari modo evenit usque ad ultimum, qui septimus erat. *Luc. cap. 20.* Tandem quoniam nullus in hoc mundo æternaliter vivit, ipsa quoque mulier diem suum obiit: *Novissima omnium mortua est mulier.* Hic jam nascitur difficultas, quisnam post resurrectionem ex omnibus hisce septem maritis ad vitam una cum muliere resurgentibus, futurus sit talis mulieris maritus: Certum est in primis, quod non omnes simul illius mariti esse possint, cum id ipsum *Lex Mosaica* graviter vetet: neque dici potest quod ex omnibus unus solus illam sit habiturus conjugem, cum non major ratio pro uno, quam pro altero militet: *In resurrectione ergo cuius eorum erit uxor?* quidnam ad hanc nostram difficultatem respondebis? audite, ô Auditores, resolutionem ab increata Sapientia Sadducæis datam. Post resurrectionem tam viri, quam mulieres à vinculo conjugali liberi erunt, omniaque matrimonia cessabunt, ut nec de maritis, nec de uxoribus ullus deinceps futurus sit sermo: *Neque nubunt, neque ducunt uxores, Equales enim Angelis sunt.* Verum, ô Domine, fateor equidem Sadducæos nec datâ responsione confusos obmutuisse. Veruntamen hæc tua resolutio mihi nequam per omnia satisfacit. Nam dic mihi fides, quâ ratione omnes prædicti viri, & mulieres Angelis similes esse poterunt? Undenam hæc similitudo exurgat? Nunquid audis undenam hoc futurum sit? *Non nubunt, neque ducunt uxores.* Ecce tibi causam. Et quisnam inde effectus sequitur? *Equales Angelis sunt.* Castitas igitur homines Angelis æquales efficit. Unde Cyprianus ait: *Cum castè vixeritis virgines, Angelis Dei estis æquales.* Quanto igitur majori jure tibi, ô Thoma, Angeli prærogativa debetur? Quod enim post resurrectionem viri, & mulie-

Ibid. 23.

Ibid. 13. 36.

mulieres castè vivat, nihil mirum in se habet, quia tunc subdebent omnes carnis, & sanguinis bullitus, omniaque carnis incentiva excin- & etuor, pulchritudo corporis neminem commovebit, nec carnis illecebræ deinceps seducere quempiam poterunt: at vero quòd hic nos- ter adolescens castissimus qui pallium suum velut alter Joseph, post se non deserit, sed atrepro- tione tentatricem aggreditur, qui non sicut Joseph fugit, sed Venærem quandam in fugam convertit, cum ramen adhuc vivat, cum non sit lapideus, sed carne & sanguine mortali constet, cum sensualitas in ipso vigeat, cum oculos habeat ad hanc pulchritudinem viden- dam satis perspicaces, nihilominus in vicem concupiscibilis irascibilem: eo ipso adhibeat, quo ritione arrepto eam expulit à suo conspectu, & à toto cubiculo effugavit, id certe longè magis mirandum est. Unde si vera est à Christo Domino Saduceis dāra resolutio, quod qui non nubunt *Aequales Angelis sint*, Certe *Thomas aequalis Angelis est*, sed Angelus fortis & constans: *Vidi Angelum Dei fortem*.

11. Utique cum aliqua reflectione sapius mirā illam audistis historiam, quam S. Lucas in Actibus Apostolicis de S. Stephano loquens adducit, scilicet, quod eo tempore, quo S. hic Prothomartyr cum Libertinis, Cyrenensibus, & Alexandrinis, aliisque, qui è Cilicia, & Asia erant disputabat, observatus fuerit in Sancto Prothomartyre vultus Angelicus: *Et intuentes eum*, non unus tantum, vel duo quasi aliquo particulari erga Stephanum effectu moti, sed omnes, qui sedebant in Concilio viderunt faciem ejus, tanquam faciem Angeli. Quis unquam vidit novitatem similem? quod si enim Stephanus homo est, quomodo Angeli vultum, præ se ferre potuit? Cui corpori humano non similiter humana. responderet facies; Unde hæc faciei humanæ in Angelum facta transmutatio peccidit? Num fortè à Spiritu Sancto, qui per quandam gratiæ plenitudinem in ejus pectore residebat: aut quia maximam in disputando sapientiam demonstrando Angelus potius esse credebatur, quàm homo? aut vero quia imposturas quibus illum falsi testes calumniabantur cum patientia plusquam humana sustinebat: varias hujus immutationis causas Scriptores adferunt. Lyranus dicit: *Ex quadam pulchritudine ejus claritate sibi divinities data, ad declarationem suæ sanctitatis & innocentis.* Flugo Cardinalis: *Præ fulgore verribili,*

Act. Apost. c. 6.

Lyran. in. Gloss. fol. 1046.

Hugo.

vel pulchritudine candoris, & vere Angelus erat, id est, nuntius voluntatis Dei. Bulleus Emilius, & Hilarius Arelatenfis: *Abundantia carnis transit in deus corporis, in exteriori gloriā candor interioris occultat, & abscondita pulchritudina speculum frontis irradiat; habet intra se Spiritum Sanctum, & dicitur se gestat Angelum.* Alii vero dicunt, quòd ad hoc ut crederentur filium numero Apostoli in divina sua vocatione prædicandi Evangelium perflittere possent, inde septem alios viros sanctos, & justos elegerint, eosdemque fidelium custodie præfides elegerint, qui cuilibet partem suam disponentent, inter hos autem unus fuerit Sanctus Stephanus. *Elegerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu sancto, cui prout videatur cura incumbat, eò quòd despicere vult in ministris quomodo vidit eorum;* inter quas sanctus hic Dico- nus tanta cum puritate conversatur, ac si Angelus quidam fuisset: Atque hoc est, quòd præ- meritis facies ejus illuxit sicut facies Angeli. *Et Sanctus Pater Augustinus ait: In amico Angelorum angelica similitudo apparuit. Verum enim verum, methi Stephanus castissimus fuerit, ipsa carnis Stephani puritas, quæ inter viduas gerit, à suo contrario insectata, aut impugmata minime fuit: Thomæ autem castitas ab impudicis impudicæ illius mulieris sollicitationibus magnopere tentata fuisse scitur, ac per consequens Angelus nomen majori ei jure debetur, Et Angelus nomen aptissimè tribuitur.*

12. Porro ad labem factandam Thomæ constantiam fratres ejus ingeniosiores, magisque vigorosam hac muliere inventionem excogitare minime potuissent: Quod ut ostendam, sequentem Scripturæ locum velut lydiū lapidem adhibebo. In Numerorum Libro scribitur, quod Propheta Balaam populo Israhel, prout à Rege Balac rogatus fuerat, maledicere nequaquam voluerat: at vero, quia ex altera parte considerabat, quod nisi Regis Balac voluntati condescenderet iacturam faceret omnium donorum & ditissimorum in unum, quæ dicitur Rex ei promiserat, dicens: *Paratus sum honorare te, & quicquid volueris dabo tibi.* tamen timor Dei ipsum retraheret, desidentā tamen regit munetis atq; favoris ipsum ad satisfaciendum Regi instigabat. Unde ne gratiæ Regis totaliter amitteret, consilium ei suggestit, firmiter promittens, quòd si illud exsequeretur fideliter,

Concl. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

futurum esse, ut semper maneret victoriosus: Do tibi consilium quid populus tuus populo huic faciat extremo tempore. Quidnam autem Balaam per hocce consilium Regi susceperit, Scriptura non exprimit. Illud tamen Rabanus Archiepiscopus Moguntinus non obscure insinuat, dum in Balaam per loqua loquens dicit: *Populus hic non propriis viribus, sed Deum colendo vicit & pudicitiam confirmando, q. d. Putas illos fortes & inexpugnabiles reddidit, unde si de ipsis reportare cupis victoriam, hanc petendi & labefactandi illis suggere occasionem: si vis eum vincere, primo eorum pudicitiam deiecit; Non virtute militum, sed mulierum de ore pugnandum, nec armorum rigore, sed mollitie sanitarum. Procul ergo hinc procul amove armorum manum, & electam congrega speciem puellarum. Forma vincit armatos, ferum pulchritudo captivat, vincuntur à specie, qui non vincuntur ad primum. Illud fuit consilium à Balaam Regi suggestum: Hæc fuerunt consilia Balaam. Quæ cum proposito suo videretur esse aptissima, eadem subitò executioni mandavit: Quibus acceptis Balaac Rex parat continuo exercitum non armis, non viribus, sed furore in eo nitore compositum, non furore bellico sed libidinis flamma succensum Cognati Thomæ nostri foeminam quandam pulchritudine & impudicis illecebris armatam ad eum expugnandum dimittunt: Ipse verò non aliis armis, quam accenso quodam ritione intrepide cum illa dimicans, puritatis suæ inimicam vertit in fugam, abegit & heroicè vicit, ac tandem de illa in gloriosa virginitatis quadriga positus triumphat. Qua in re Angelum illum fortem esse, cujus in themate facta est mentio declaravit. *Vide Angelum Dei fortem.* Fatendum est quidem magnum ad hoc, generosumque animum postulatum, ut quis ingentis cuiusdam armati exercitus potentie, & viribus resistat: at verò mulierem quandam Veneream, libidinofam, pulchritudine corporis armatam in fugam vertere specimen fortitudinis est inaudicum, ad hoc namque heroicum facinus Angelica fortitudo requiritur: *Bella gentium legimus (inquit Chrysologus) superasse quamplurimos, quos tamen pugnas carnis legimus non viciisse, audivimus eos deesse delicta petitorum, qui dorso hostibus non desiderunt, sterisse inter venientes gladios, & inter eorum vana lenocinia corruisse.* Id quod efficacissimè ex antiquorum Romanorum historiis comprobatur, è quibus Hieronymus scribit, quòd si forte eotempore quo victoriosi bellatores suos per urbem Ro-*

manam celebrant triumphos, contigerit ipsos è Virginibus Vestalibus aliquam habere obviam, soliti fuerint eum toto suo triumphali apparatu sistere, eisque transitum cedendo honorem maximum exhibere; nimirum hæc per sensualitatis incentiva, quæ adversus puritatem sævissime pugnant, cum illis protinus certabat, & facilem reportabat de illis triumphum. Cum igitur Thomas noster equotimoris Dei insidens, virginitatis ense accinctus, & titione loco haltæ munitus formidabiles impudicitia, & libidinis exercitus gloriose vicerit, justum est ut illi gloriam hanc cedant omnes Athletæ Paradisi, ut nimirum æquissimo jure Angeli fortis nomen per antonomasiam obtineat: *vide Angelum Dei fortem.*

13. Verum enim verò tamen ob virginitatis meritum eximius fuerit: non minus tamen Doctrinæ titulo celebris, atque famosus extitit, propter quam Doctoris Angelici nomen passim apud omnes obtinuit. Neque vobis mirum videri debet, quòd Doctrina ejus Angelica appelletur, nam si urbs illa quæ mundi caput est, eò quòd à Romulo fuerit ædificata Romæ nomen accepit, Constantinopolis à Constantino, Saragoza à Casare Augusto, Insula Icaria ab Icaro, per optimam consequentiam infertur: quòd cum Magni Aquinatis doctrina passim ab omnibus velut Angelica recipiatur, suam quoque ab Angelo quodam habuerit originem. Porro de hoc sancto Doctore legitur quòd dum adhuc hæctenus sub nutricis custodia degeret, contigerit, quod charulam sive scedulam, quandam forte cœlestis ipsi datam, atque à Maria missam in sanctis manibus suis habuerit, in qua Salutatio Angelica pulcherrimis characteribus scripta legebatur: *Nutrix invenit chariam in manibus sua Angelicam salutationem solum continentem.* Nutrix quidem perpè omnem adhibuit diligentiam, ut hanc ab ejus manibus eximeret, Infantulus autem, ut de illius possessione securior esset, scedulam illam ori protinus immisit, & deglutivit. O quàm pulchrum hic latet mysterium, Nostis equidem, quòd omne id, quod manducatur, in substantiam alii convertatur, cum igitur hic Infantulus cibo fuerit pascus Angelico, quid mirum si in Angelum evaserit Veruntamen ad speculationes sublimiores non nihil erigamur, Dicite sodes, si nō stis, quam ob causam Lex Mosaica denominationem suam ab igne accepit? *In manu ejus ignea lex, sive: In dextera eius ignea lex.* Quæ præcepta cum igne communc-

*D. Vine.
Ferrer. ser.
de D. Tho.
fol. 46.*

*Deut. 33.
m. 1.*

munere habent? Pro hujus igitur quaestio-
 nis intelligentia sciendum est, quod eo tempore quo
 Moyses adhuc infantulus existens Pharaonis
 brachiis infedit, manum suam in caput Regis ex-
 tendens regium diadema à vertice sublaturum in-
 terram projecit, quam pueri temeritatem Pha-
 rao admiratus, & sinistrum inde eventum secu-
 riturum ominatus, puerum hanc temeritatem vi-
 tae jacturà luere voluit. Quod Sarapae intel-
 ligeates, illum nihil timere aduersi, sed forti a-
 nimo esse suaserunt, cum enim infans nullo ad-
 huc polleat iudicio, nihil certius esse, quam
 quod actio illa pueri casualiter omnino accide-
 rit: Addebant autem quod majoris securitatis &
 certitudinis causa adduci possent coram puero
 carbonem accensum bene multum, tunc enim si ad il-
 los contingendos puer manus extenderet, cer-
 tissimum sese proderet puerilis simplicitatis in-
 ducium. Allatos igitur in medium carbonem Moy-
 ses cum conspexisset, mox dexteram suam ex-
 tendit non solum ut illos tangeret, verum etiam
 eosdem apprehensos ori immisit, indeque os &
 linguam suam vehementer adurendo laetit, ut
 proinde Deo, qui cum, dum ad maturam aeta-
 tem venisset, ad Pharaonem tanquam Ota-
 rorem, & Legatum suum ablegare voluit, iure
 merito dixerit: *impeditioris & tardioris lingua
 sum.* Dicunt igitur nonnulli Scriptores, quod
 cum Moyses acceptam à Deo Legem eodem o-
 re promulgavit, quo cum ignitos & accensos
 carbonem manducavit, idem Lex illa, *ignea Lex*,
 appellata fuerit. Tota haec hystoria refertur ab
 Josepho Hebraeo Magistro Historiarum, & S.
 Vincentio Ferrerio: *Aliqui dicunt factum esse ex
 ignorantia & pueritia, sed ad hoc probandum &
 experiendum posuerunt in manus sua prunam de
 igne, id est, carbonem ignitum, quem immediatè
 misit in os. Et subiungunt ulterius: Quod ex
 illo carbone ignito, vel pruna, quam apposuit o-
 ri, non fuit eloquens: Tandem verò ad nostrum
 propositum concludunt: Pruna ignis significa-
 bat Legem Dei, quam Deus in forma ignis sibi
 tradidit, & Moyses ore suo exposuit populo, & pu-
 blicavit. Unde infero quod cum S. Thomae
 doctrina passim appelletur Angelica, signum
 manifestum sit, quod eadem ab intellectu, ore
 calamo alicujus Angeli fuerit derivata, & scri-
 pta: Angelicum enim intellectum habebat, unde
 merito Angelus humanus, vel homo Angelus dici
 potest. Verè igitur Angelus fuit, qui doctrina
 sua vocem tonitruum edidit, quae per totum
 mundum mirabiliter resonat, vocem, quae Hæ-*

reticos perterrefecit, doctrinam, quae infidelis
 & sanctae Dei Ecclesiae inimicos in stuporem
 adegit. *Vidi Angelum Dei volantem per medum
 calum, & clamantem voce magna.*
 14. Quadriga illa, quam Ezechiel Prophe-
 ta conspexit, theatrum quoddam fuit profundis
 mysteriis repletum. In qua ad praesens nostrum
 propositum quatuor illa animalia duarum con-
 sidero quadrigam illam post se trahentia, homi-
 nem nimirum, Leonem, bovem & aquilam:
*Similitudo vultus eorum facies hominis, & facies
 leonis à dextris ipsorum quatuor: facies autem
 bovis à sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilae
 de super ipsorum quatuor.* Certissimum est quod
 per haec animalia non tantum sacri Evangelistae,
 verum etiam Doctores Ecclesiae intelligentur,
 ideoque ad hoc comprobandum Patrum auctori-
 tatem adducere superfluum omnino existimo.
 Eam vero Prophetam haec animalia ferè visis-
 se non videtur sufficere, ideoque ad eadem in-
 terato conspicienda redire voluit, & tunc quod-
 dam cum singulari attentione animalium illor-
 um faciem considerans, dixit: *Facies una facies
 Cherub; & facies secunda facies hominis, & tertio
 facies leonis, & in quarto facies aquilae.* In hac
 secunda visione bos non videtur, sed loco bovis
 Cherubinus quidam conspicitur: *Facies una
 facies Cherub.* Quodnam est hoc prodigium?
 Ergone bos paulatim in Cherubinum conversa-
 tur? Jurarem utique Deum visionem istam per
 modum ejusdem Prophetiae alicujus revelatam,
 quae suo tempore in persona magis Doctoris
 sanctae Ecclesiae Thomae de Aquino adimple-
 da & verificanda esset. Audite expositionem,
 libet. Bos iste S. Thomam haud dubie repre-
 sentat, qui in schola Parisiensi ab Alberti Ma-
 gni discipulis, *Bos mutus* appellari solebat, eo
 quod magnus esset amator silentii. Hic autem
 bos ob eminentem scientiam suam in Cherubi-
 num quandam est transformatus: *Facies una
 facies Cherub, quod idem est, ac Plenus scientia.*
 Quam veritatem scriptor quidam modernus
 praeclarè authenticam reddidit, dum ait: *Bos in
 Cherub, qui plenitudo scientia interpretatur, con-
 mutatus postmodum apparuit quasi à ceteris di-
 nimanibus victoriam in scientia plenitudine reu-
 lisse. Vides quomodo omnibus praeclaris bos sua
 rit, quasi regnandi artis omnino gnarus, & in
 entia plenitudinem adeptus.* Id autem quod Al-
 bertus Magnus dixit, nimirum, bovem cum a
 daturum esse aliquando mugitum, ad cuius so-
 num totus mundus in admirationem sit rapta-

*Joseph.
 Hebr. lib.
 2. antiq-
 cap. 1.*

*Exod. 1. 4.
 v. 10.*

*Vinc. Fer-
 rer. ser. de
 D. Th. fol.
 46. col. 3.*

*Joseph.
 Hebr. &
 Magist.
 Historiar.*

*Franc.
 Lab. 1. 5.
 prop. de
 D. Thom.
 Aquina.*

Handwritten notes in the left margin, including the word 'X' and other illegible characters.

dos: *Boi isse mirus talem mox edet mugitum, ut sonum eius totus admiraturus sit mirandus*, id inquam magnam indicat cum assumpto themate nostro consonantiam: *Vidi Angelum Dei voce magna clamantem*

15. Vera Angelorum Dei proprietates est, quod sunt veraces: *In Angeli cognitione non potest esse deceptio & falsitas*: E contra verò Angelorum apostatantium, & rebellium accidens est inseparabile, quod sunt fallaces. Verè igitur Thomas noster Angelus fuit, quando enim unquam sive lingua, sive de penna verbum aliquod emanavit, quod eum veritate consonum non fuit: sanctus Thomas in pectore suo Sole conspicitur insignitus, idque non solum idedò, ut per hoc demonstraretur ab ipsius mente, lingua, & calamo non solum ignorantia umbras, sed & falsitatis tenebras procul exulare, adedò ut quid quid uspià dixit, aut scripsit, verum, imò ipsissima veritas fuerit. Unde de ipso verè affirmari potuit: *In Thoma cognitione non potuit esse deceptio & falsitas*. Imò si vel minimum quid à sancto Thoma dictum, aut calamo exaratum fuisset, quod à veritate fuisset alienum, Deum obligatum fuisse existimo, ut faceret id ipsum revera veritati consonare. Revocare, obsecro, in memoria id, quod Crucifixus illi quondam edixit: *Bene scripsisti de me Thoma*, hoc est, quicquid à te tua Theologia scriptum est, veritas est. Imò etsi Thomas fortasse aliquid à veritate dissonum docuisset, obligatus fuisset Deus id ipsum in veritatem convertere, ad hoc ut ita perspicuum fieret quod in Thoma velut in Angelo non potest esse deceptio & falsitas. In qua opinione magis confirmor per id, quod in vita religiosa primordio ei evnisse legitur. Contigit enim quoddam pro sustentatione pauperum Christi aliquas panis reliquias sub sacra veste portaret absconditas, Domus superiorem sibi obvium habuerit, à quo quid sub veste sua abscondisset, rogatus, ne actum illum charitatis in pauperes manifestaret, dicente Salvatore: *Cum facis Eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua*. Panem verum sub rosarum foliis & specie manifestavit, dicendo: sunt Rosæ. Pronuntiavit Thomas fragmenta panis esse Rosas. Quid hic DEUS faceret? Ne vel minima oborti suspicio posset Thomam id quod verum non erat, affirmasse, cum Sanctus Thomas vix hæc verba sunt Rosæ, dicendo finivisset, subiret Deus operatus est miraculum & panem

in rubicundas, fragrantisque rosas convertit. Nec mirum, quia Thomas Angelus erat. *Et in Angelo non potest esse deceptio, & falsitas*. Eo ipso igitur, quo Dei Filius Sancto Doctori dixit: *Bene scripsisti de Thoma*, factis evidenter testatus est, quod in Theologia sua, & in cunctis, que scripsit, ne vel una sit syllaba, vel comma, quod omnimodam in se veritatem non contineat. *Doctrina Thoma omnem veritatem admittit*. Innocentius Papa VI. authenticè pronuntiavit. Ex sermone Angelus manifestè cognoscitur: *Invictus ille patrens Jobus quondam dixit: quod Deus in Angelis suis reperit pravitatem*. Nequaquam verò tale quid in Sancto Thoma deprehendi potuit, cum ipsemet Dei Filius declaraverit quod in cunctis libris, & in omni eo, quod de ipso scripsit, ne umbra quidem pravitatis reperiri possit, sed, quicquid in iis continetur, meta sit bonitas, & veritas. *Bene scripsisti de me*, quantum ad Divinitatem, & quoad omne illud, quod ad veritatem essentia, & Personarum Trinitatem pertinet. *Bene scripsisti de me*, quod spectat perfectiones meas, Bonitatem scilicet, Infinitatem, Immutabilitatem, Aternitatem, Cognitionem, Scientiam, Visionem, Veritatem, Potentiam, Voluntatem, Potestatem, aliaque attributa. *Bene scripsisti de me* quoad Processiones, Personas, Relationes, Proprietates, & actus naturales, item quoad generationem & spirationem, denique quoad omnes operationes admiranda: *Bene scripsisti de me* quantum ad Beatitudinem, & operationes ad extra, quales sunt creatio pertinens ad creaturas spirituales & Angelicas, corporales, animatas, inanimatas, viventes, non viventes, rationales, & irracionales. *Bene scripsisti de me* tum quatenus homo, tum quatenus Deus sum, quoad ad substantiam modum, & ordinem Incarnationis, Conceptionis, Nativitatis, vitæ, actionum, miraculorum, Sacramentorum, itemque respectu materiae, formæ, ministrorum, suscipientium, usus, rituum &c. *Bene scripsisti de me*, id est, de Passionis meæ circumstantiis causis, affectibus, de satisfactione, morte, Redemptione, Resurrectione, Ascensione & Glorificatione.

16. Refert Surius quendam Dei servum, cui nomen erat Paulus Esquilianus, vidisse in Spiritu Sanctum Thomam in Schola Neapolitana publice legentem, ejusque lectionibus assistentem & diligenter eas auscultantem Sanctum Paulum Apostolum: *In Cano-*
bio

P. Innoc.
Sextus.

Job. c. 4.

Laur. Sur. bio Neapolitano in visione imaginaria vidit Thomam in frequenti auditorio legentem, & Apostolum Paulum ingrediendum in Scholas. Quid hic audio? Ergone Paulus Thomæ lectionibus docetur? Doctor gentium fit Divi Thomæ discipulus; Apostolus mundi Magister cælorum scholas relinquit ut in Divi Thomæ schola erudiendus admitti possit? Nolite mirari, Auditores, nam Sanctus Apostolus quando in tertium usque cælum rapus fuit, ab Angelis Theologiam edoctus fuit, id enim significant illa verba, *Audivit arcana verba*, id est, excellentissimas doctrinas, maximeque mysteriorum percepit intelligentiam, *Ubi Paulus dicitur: (interrogat sanctus Vincentius Ferrerius) Potest dici in cælo Empyriali in Schola Angelorum tribus diebus studuit.* Et sanctus Maximus subiungit: *Tertium raptus ad cælum, & Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, quod hominibus predicaret.* Verum tres tantum dies sancto Apostolo non videbantur sufficere ad hoc ut eam sibi sapientiam compararet, quæ ad divinæ sapientiæ tantum Magistrum, infinitarumque gentium Doctorem meritò requiritur: ac proinde scholam S. Thomæ frequentat, ut quod studiis suis deerat, sub tali Doctore proficiendo complere valeat. Verum siste hic paulisper, dicet fortasse aliquis, cur non quæ sicut doceri in schola Magistri sententiarum, vel magni Dionysii Areopagita, vel Augusti literarum Patris Augustini, aut aliorum similium? Haud dubiè idè non horum scholas, sed sancti Thomæ Archigymnasium adire voluit, quia cum in cælis Angelos haberet magistros, à quibus doctrinam verè Angelicam profectus, quæ ad divinæ sapientiæ tantum Magistrum, infinitarumque gentium Doctorem meritò requiritur: ac proinde scholam S. Thomæ frequentat, ut quod studiis suis deerat, sub tali Doctore proficiendo complere valeat.

2. Cor. 12. *Audivit arcana verba*, id est, excellentissimas doctrinas, maximeque mysteriorum percepit intelligentiam, *Ubi Paulus dicitur: (interrogat sanctus Vincentius Ferrerius) Potest dici in cælo Empyriali in Schola Angelorum tribus diebus studuit.* Et sanctus Maximus subiungit: *Tertium raptus ad cælum, & Ecclesiarum futurus Doctor inter Angelos disceret, quod hominibus predicaret.* Verum tres tantum dies sancto Apostolo non videbantur sufficere ad hoc ut eam sibi sapientiam compararet, quæ ad divinæ sapientiæ tantum Magistrum, infinitarumque gentium Doctorem meritò requiritur: ac proinde scholam S. Thomæ frequentat, ut quod studiis suis deerat, sub tali Doctore proficiendo complere valeat.

D. Vinc. Ferrer. in festo com. S. Pauli. S. Max. h. 1. in Natal. SS. Petri & Pauli.

D. Dio. Areop. 15. ca. caelest. Hierar. & D. Th. 1. p. 9. 105. a. 4. fol. 989. col. 1.

D. Th. 1. p. 9. 5. a. 2. in corp. f. 568. el. 2.

17. Angeli superiorum Hierarchiarum ess, qui in inferioribus Hierarchiis continentur, illuminare dicuntur: *Vnaqueque caelestis essentia intelligentiam sibi à superiori datam inferiori communicat*, inquit Dionysius Areopagita. Ita quoque Sanctus Thomas velut Angelus superior, universæ Theologiæ omnibusque aliis scientiis, vel professionibus speculativis, cunctisque Doctoribus Scholasticis, excellentissimum Lumen communicavit, & ut S. Vincentius Ferrerius scribit: *Sua vita sancta, & scientia clara totum mundum illuminavit.*

18. Angeli objecta sua non intelligunt per species acceptas à rebus, quia habent species intelligibiles connaturales, à Deo sibi inditas:

Angeli suam perfectionem intelligibilem consequuntur per intelligibilem effluxum, quo à Deo sunt verum cognitaram acceperunt. simul cum naturaliter natura, uti nos docet Doctor noster Angelicus, qui sodali suo revelavit, quod scientiam suam, saltem pro majori sui parte, potius a Deo sibi infusam, quàm indultam, & studio suo comparatam esse agnosceret: *Dixit socio suo secretum, quod plus habuit scientiam suam à Deo infundendo, quàm ab ingenio proprio studendo.*

19. Angeli pulcherrimum hoc nomen non ex parte naturæ, sed ratione officii obtinent, *Angeli vocabulum non men, est officii non naturæ*, inquit Gregorius, ac proinde Michael significat, *Qui ut Deus; Gabriel fortitudo Dei; Raphael, Medicina Dei.* Item Angeli, id est, missi appellantur, quia à Deo missi sunt: *Missi angelos suos cum euba & voce magna.* Unde sanctus Joannes Baptista tanquam à Deo missus etiam appellatur Angelus: *Ecce ego mitto Angelum meum.* Unde Hugo Cardinalis dicit: *Angelus, id est stantius voluntatis Dei.* Marto igitur Thomas Angelus dicitur, quia Christi in terris Vicario Gregorio X ad Concilium generale missus fuit.

20. Angeli in bono firmi sunt & constantes, & planè ab eodem inamovibiles. Ita quoque sanctus Thomas Angelum se in bono constantem, & immovibilem esse probavit. Impossibile enim fuit, ut sive per matris lachrymas precès, sive per sororum persuasiones, sive per fratrum minas, sive per Inferorum tentationes, à firmo se Deo in religione Dominicana dedicando proposito, dimoveri posset. In studio scholastico, in oratione ad Crucifixi Imaginem per eum fieri solita, in Dei servitio & obsequio continuando indefessus fuit, nec se ab his utroquam distorqueri & ad alia averi eum passus: *Omnes Thomæ machinas & insidias adhibere dicebant, quibus possent virum sanctum, à suo laudabili & glorioso instituto deesse. Verum irritis probris effectus, quia eum à suo proposito dimovere non potuerunt, eò quod Angelus esset: Semper in proposito firmus, in sententiis invariabilis.*

21. Angeli boni humilitatis virtutem, veluti proprietatem ad eis inseparabilem semper sibi vendicant. In quo Laetèto è diametro opponuntur, qui à superbia vento tumidos mantentemque ipso Domino folio majestatem sibi præsumens dixit: *Super Solium Dei exaltabo solium meum, & similis ero Altissimo.* S. Thomas autem bonis Angelis minime distimulavit.

Solum meum, & similis ero Altissimo, S. Thomas autem bonis Angelis minime dissimilis humilitatem omnium actionum suarum committens inseparabilem esse voluit, unde & ad eum humilis fuit: *Ve nescias quid in eo prius mireris, sapientia alicuiusmodi aut humilitatis profunditatem.*

12. Angeli uno eodemque tempore plura obiecta simul & semel considerate & intelligere possunt, ac prout S. Pater noster Augustinus dixit: *Potentia spiritualis mentis Angelici, & cuncta quae voluerit facillime simul comprehendit.* In qua prerogativa S. Thomas Angelis minime cedit, utpote qui plura obiecta simul intellexit & de pluribus disparatis scientiis simul & semel discurrere novit: nam uno eodemque tempore momento plurimum diversarumque facultatum doctrinas multis scribebatibus dictavit: *Quatuor scribentibus dicebat materias eodem tempore distinctas.*

21. Angeli tamen plurima annorum millia devixerint, utpote qui in principio mundi creati fuerunt, tunc tamen pueritiam speciem semper & ubique referunt, eo quod primitivam semper puritatem & innocentiam conservaverint, prout ex ipsa Hieronymi Eubimologia colligitur: *Puer a puritate vocatur, quia angelus purus est.* De Sancto Thoma unus autem ex inter ceteros familiaribus suis sequens veritatis testimonium petebat, dicens: *Ego Sancti Doctoris huius conscientiam, & vitam optime novi: testorque Dominum Iesum, me eam semper in illo puritatem comperisse, in qua solent esse quinque annorum pueri.*

24. Angeli cuncta terrena bona respiciunt, atque in solo Deo, tanquam desideriorum suorum centro, quiescunt. Unde cum Tobias benedictiorum pondus quo ad Angelos affectus fuerat gratam mentem recognoscere volens: *Rogare cepit, ut dignaretur dimidiam partem omnium, qua uteretur, acceptam habere: Angelus ipsum nihil faciens subjungit: Benedicite Deum caeli, & coram omnibus viventibus confitemini ei, quia fecit nobiscum misericordiam suam.* Eodem quoque modo Sanctus Thomas dignitates terrenas hoc est, Archiepiscopatum Neapolitanum a Clemente IV. et oblatum respuit: *Opera S. Joannis Chrysostomi totius Parisiorum urbi posthabuit: Et Crucifixo ipsum sequentibus verbis alloquenti: Benedixisti de me Thoma quam ego mercedem accipis? Veluti verus Angelus plenissime respondit: Non altam Domine nisi te ipsum.* *Paulelli Sanctorale.*

25. Angeli corpora quidem aerea assumunt, operationes tamen vitales in iisdem exercere possunt: *nihil potest habere opus vite, quod non habet vitam quae est potentiale principium talis actionis.* Corpora enim, quae ab ipsis assumuntur, nequaquam propria exsunt, cum sint ex ipsa sua natura & essentia incorporei. Absit equidem ut Sanctus Thomas nullum habuisse corpus asseverem, corpus tamen suum, quo anima & mens eius induta fuit aereum & assumptum, non vero solum fuisse asserere non dubito, utpote qui febrium ardores, stris ariditates, easque quo Chirurgus acuto ferro faciebat corporis incisiones haud secus, ac si in aereo corpore haec omnia passus fuisset, minime percipientebat: *Doloris corporis & febris ita patiebatur, ut non propriis membris languores, sed alienis inesse viderentur, itaque anima ipsius tandem modo rui fruebatur, corpore tanquam alieno & supervacaneo circumdatus erat.* Imo cum die quadam studio incumbens candelam accensam manu suatenet, eaque usque ad digitorum suorum articulos abrupta penitus esset, manumque adoreret, dolorem haud secus ac si lapis quidam fuisset minime percipiebat. Unde manifeste ipsam vere Angelum fuisse arguere possumus. *Vix sensit ardorem candela in manibus manuum eius comburebat.* Verum enimvero merito vereor ne iusto in dicendo prolixior videat. Ac prout de cum Sanctus Thomas in scribendo brevis fuerit, & compendiosus, nolo discursum huic ulterius continuando videri fusus atque prolixus. Haec tamen igitur dicta sufficienter nos paulum quiescamus.

D. Th. 1. p. 9. q. 1. ar. 4. fol. 527. col. 2.

Anton. Pizana.

Th. de Trinitate in vita eius fol. 675. n. 50

PARS SECUNDA.

26. Quicquid haecenus dixi, nihil est si comparatur cum aliis plurimum, quae de ipso adduci in medium possent, verum tamen quia lingua mea ad ea declaranda inhabilis est & impotens, unicum duntaxat superaddam, quod ad praesentem discursum terminandum sufficit. Sciendum itaque est, quod quando Angeli habitu corporeo amicti apparent, duae potissimum qualitates in iisdem exprimi potissimum soleant, scilicet splendor & agilitas. Et quidem quod splendorem attinet, patet de Angelo, qui sanctum Petrum a vinculis liberavit, a quo carceris obscuritas protinus illuminata fuit. *Lumen resulsit in habitaculo; De alio quoque Angelo qui candido vestimento indutus*

Act. Apost. 6. 12. Chil.

Matt. c. 28
D. Th. in
addit. ad 3.
p. q. 84.
ar. 2. n.
364. & q.
85. a. 1.
n. 367.

Christi sepulchro assistebat expressè legitur, quod *Resplenduit facies ejus sicut fulgur*. Quoad agilitatem verò, ut illos à quavis gravedine corporea exemptos esse demonstremus, sufficit si ipsos spirituales esse substantias omnino corporeæ molis expertes esse dixerimus, qui proinde communiter depinguntur alati. Verum enim verò num duas hæc proprietates in S. Thoma quoque invenire poterimus? Nullum est dubium. Et quidem quod primam attinet, de ipso perhibent vitæ ejus scriptores, quod dum in ætate juvenili die quadam cum omnium circumstantium admiratione subtilissimè disputaret, Religiosus quidam fidelis Dei servus, qui præsens aderat, (Si sancto Vincentio Ferrerio credimus) attestatus est se vultum ejus proflus luminosum, & radiis resplendentem conspexisse: *Cum semel disputaret multum acuto, & quidam devotus Religiosus ipsum audiret, contemplanando eum, & admirans de tanta sapientia in puero subito vidit radios splendoris ab ejus facie procedere*. Quid potit de ejus agilitate dicemus? Certum est quod haud secus ac si purus quidam Spiritus ab omni mortalis corporis gravedine solutus fuisset, sapius in extram taprus & in aëra sublevatus à pluribus visus fuerit, præcipue quando orabat, in illo namque devotionis tantum Spiritus favorem adhibebat, ut multi Religiosi eum in Ecclesia à terra sublevatum conspexerint, aded ut cum corporis sui moles Spiritum inter orandum in terra continere debuisset, contrarium acciderit, scilicet, quod Spiritus corpus suum in aëra sustulerit, & agilitatem quandam eidem corpori communicarit. Quando orabat in Ecclesia Fratres aliquoties observabant eum, & videbant ipsum à terra elevatum, vel ut alii scribunt: *Deditus erat tam vehementer orationi & meditationi, tantaque cum attentione, ut sæpe ejus corpus simul cum Spiritu à terra elevaretur*. Quid igitur dicitis, O Auditores: num fortè duæ illæ conditiones quibus Angelus esse declarandus erat, ipsi defuerunt? Vidi Angelum Dei &c.

17. Planè mihi persuadeo Angelis nequam ingratum futurum, si Sanctum Thomam ipsi majorem fuisse dixerò, scio etenim ipsos de servorum Dei excellentiis & prærogativis mirè gaudere, utpote quæ in majorem Creatoris sui gloriam magnopere redundant. Solent communiter opera artificialia præstantiora & digniora esse, præ aliis quæ à natura sua derivantur, cum certissimum sit, quod ars naturæ

defectus compenset: Ars naturam petiit, si quis mihi pomum quoddam aereum ab arte affabre elaboratum donaret, gratus utique donum mihi foret, quam si aliud mihi dedisset natura vel ab arbore productum. Quando Christus præcursori suo Angeli titulum imposuit, dicendo: *Eccc ego mitto Angelum meum*, idipsum majorem ipsi gloriam conciliavit, quam si verus, & naturalis Angelus fuisset. Opera gratæ longè digniora sunt cunctis operibus naturæ, quantum scilicet natura in perfectione sua per ipsammet gratiam superatur. Vos autem, O beati Spiritus esse vestrum Angelicum à Natura habetis, Thomas verò à gratia, ac proinde facilis est consequentia illatio. Potit Pharo Egypti Rex ut Josephum anxia suæ primatæ declararet: *In collo ejus torquum auream posuit, ut omnes coram eo genuerent, & prostratum eum sciverit in terra*. Potitissimus Rex caelestis gloriæ ad collum S. Thomæ præstantissimum quoddam ex margaritis & geminis contextum monile ab Ecclesia militante suspendi voluit, ut eum inter omnes caelestis curiæ beatos Spiritus primatem declararet. Veruntamen nihil hæc loco sine solido veritatis fundamento de Angelico nostro Doctore dictum esse volo, ac proinde ut sancti Thomæ major præ Angelis supereminentia clarè videatur, quandam inter sanctum nostrum, & Angelos comparationem instituiamus. Sic enim quem super Angelos verè & meritò jure obtinet, primatum clarè conspiciemus. Quæritur ex vobis, O magi Dei aulici, an præcedendo à cognitione supernaturali & beatifica, qualis est illa quam in verbo habetis, fides & gratiæ mysteria naturaliter cognoscere possitis, utique negativè mihi respondebitur. Unde B. Valentinus Archiepiscopus Thomas de Villanova dicit: *Inquisitus Angelus an sub illi speciebus Christus lateat, nisi gratia ipsum doceat, respondet, ignora*. Nam hæc mysteria a potentia Dei voluntate dependent. Unde sicut unus Angelus cogitationes, quæ ab alterius voluntate dependent, non valet cognoscere, multò minus illa penetrare poterit, quæ à Dei voluntate immediate proveniunt. Ac proinde optimè apte dicit Apostolus dicens: *Quæ sunt hominis, nemo novit, nisi spiritus hominis, qui in ipso est, ita quæ sunt Dei nemo novit, nisi Spiritus Dei, ad quem concludendum est, quod cognitio naturalis mysteria gratiæ non possunt Angeli cognoscere*. E contra verò sicut S. Thomam vos convenerit.

D. Vinc.
Ferer. ser.
de D. Th.
f. 47. co. 3.

D. Vinc.
Ferer.

Tho. de
Trus.

gentes ex eodem idem qualiteritis, mox respon-
debit, quod illa non solum cognoverit, quin &
docuerit, nemo autem docere potest, quod nescit.
Legitore eius de Incarnatione, Sacramen-
tis, & præcipue de Sacra Eucharistia, de vita
Passione, morte, & Resurrectione Christi Tra-
ctatus, & invenietis ipsam eisdem cum tanta
libertate, facilitate, claritudinis perspicuitate,
& veritate conscripsisse, ut ipsum hæc omnia
propriis oculis conspexisse crederet. Unde mi-
hi licet arguere ipsam Angelum quandam
fuisse aliis Angelis longè majorem.

18. Docent nos sacri Theologi Angelos simi-
litatem quandam activitatis suæ sphaeram ha-
bere, ibique existere, ubi operationum suarum
virtutem applicant. Unde quia uno eodemque
tempore virtutem suam, in pluribus locis ope-
rando, applicare non possunt, sed ad unum so-
lum contrahuntur, sequitur eisdem quoque
non in pluribus locis, sed in uno duntaxat posse
subsistere. *Cum Angelus sit in loco per applicatio-
nem virtutis suæ ad locum, sequitur quod non sit
in pluribus locis, sed in uno loco tantum.* Noster au-
tem Doctor Angelicus simili limitatione mini-
mè fuit constrictus, quia potius uno eodemque
tempore per voluntatem, & intellectum suum
in pluribus locis operabatur, nam in uno, e-
odemque instanti, quatuor scriptoribus quatuor
diversas materias scribentibus dictabat, in qui-
bus in eodem puncto per intellectum operan-
do, & speculando erat velut in Logica, Philoso-
phia, Metaphysica, & Theologia. *Vigebat in-
super S. Thomas memoria singulari, adeo quatuor
scribentibus distinctas materias eodem tempore di-
ctabat.* Unde eidem saltem in hoc particulari
puncto, insignis super omnes alios Angelos
præminentia negari nequaquam potest.

19. Quomodo cumque Salvatorem nostrum
consideremus sive ut hominem, sive ut Deum,
semper illum erga nos valde benignum, muni-
ficum, & liberalem fuisse deprehendimus. Pe-
tro enim recommendavit Ecclesiam dicens:
*Tu es Petrus, & super hæc Petram ædificabo Ec-
clesiam meam.* Angelis animas nostras: *Angeli
suis mandavit de se, ut custodiant te in omni-
bus virtutibus.* Sanguinem suum in propria specie
peccatoribus reliquit: *Hic est sanguis meus,
qui pro vobis, & pro multis effunditur in remis-
sionem peccatorum.* Joannem Mariæ recom-
mendavit: *Mulier ecce filius tuus.* Mariam Vir-
ginem Joanni: *Deinde dicit discipulo: Ecce ma-
ter tua.* Morti proximus Spiritum Patri suo æ-

terno consignavit: *Pater, in manus tuas commendo
spiritum meum.* Donavit regnum caelorum la-
troni: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Corpus in
propria specie cruci reliquit: *Ibi eum crucifixe-
runt.* Velles verò suas militibus: *Acceperunt ve-
stimenta sua, & fecerunt quatuor partes, unicui-
que militi partem, & tunicam.* At verò tamer-
si quaquaerisum per universam Dei Ecclesiam
circumspiciam, neminem tamen invenio, cui
corpus suum & sanguinem sub speciebus Sa-
cramentalibus Panis, & vini constitutum com-
miserit, cur ista? Num forte id ipsum ad eum
non pertinebat? aut verò de eo disponere ni-
hil curabat? an verò nemo ad manum erat, cui
illa recommendate posset? Proflus existimo
Christum hæc sibi reservasse in pectore, ut suo
tempore illa S. Thomæ posset recommendare,
nemo enim meliorem illorum habere curam,
aut diligentius illa custodire poterat, quam ip-
se. Ac proinde unicus Thomas est ille, qui do-
ctrina suæ sacrosanctissimum Eucharistiae Sa-
cramentum ab adversariis Catholicæ fidei, qui
hæreticis suis eidem contradicunt, illudque
infestant, tuetur, & defendit, formans in sum-
ma sua specialiter circa hoc mysterium, unde-
cim Questiones, & octuaginta quatuor Artic-
ulos. Imò, cum in tanto majori devotionis
cultu glorificaretur, jussu Urbani Papæ IV. de-
votissimum de hoc Sacrosancto mysterio com-
posuit officium. Et hæc proprie causa est cur
S. Thomas ab Ecclesia sancta depingi soleat
dextera sua tenens Sanctissimum Sacramen-
tum, per hoc insinuans, Sacramentum istud
custodire, & curamini Sancti Thomæ a Deo
commisum esse. Esto igitur animæ rationa-
les à Deo commissæ fuerint custodiæ Angelo-
rum, verum tamen quantum hisce superior, &
dignior est Christus Sacramentatus, tantun-
dem S. Thomas aliis Angelis superior extitit.

30. Angeli ad miracula patranda nullam ha-
bent virtutem aut potestatem; *Quia miraculum
sit præter ordinem totius nature create.* Cum ta-
men omne id, quod Angelus operatur ut Ange-
lus sit secundum ordinem nature create. Et ta-
men S. Gregorius dicat, quod *Virtutes vocan-
tur illi Spiritus, per quos signa, & mirabilia fre-
quentius fiunt.* Id tamen hoc sensu intelligendū
est *Quod ad eorum desiderium Deus miracula fa-
cit, vel quia aliquod ministerium exhibent in mi-
raculis, qua fiunt.* At verò S. Thomas miracula
patrare non solum potuit, verum etiam effecti-
vè fecit, & patavit. Neque enim hoc loco ex-
plica-

Luc. 12.

Luc. 12.

Ioan. 18.

In 3. p.

D. Tho. p.

9. 110. art.

4. fol. 1014

in corp.

col. 1

plicabo quod Romæ mulier quædam infirma Hamorrhoiſſa veſtem S. Thomæ devotè tan- gendo ſanata fuerit : *Cùm aliquando Romæ prædicaret, contigit mulier quædam hamorrhoiſſa, & conſeſſim ſanata eſt ab infirmitate ſua.* Nec te- feram, quod Joannes Ferentinus Monachus Monafterii Foſſæ novæ cæcus exiſtens *cùm ejus faciem eſſet deſcendatus,* ſubitò lucem receperit, unde præ gaudio exſilens, Deoque gratias a- gens dixit : *Benedictus Deus, ecce Sancti Thomæ meritis clariffimè video.* Sed hiſ aliſque pluri- mis ab eo patratis miraculis prætermiſiſ, hoc ſolum moneo, ut opera S. Thomæ, præci- puè verò ſummam ejus Theologicam magna cum attentione pervolvatis, certus enim ſum, quod cum Joanne Papa XXII. affirmare cogemini, quod quilibet ſummæ Theologicæ arti- culus, particulare quoddam, verumque ſit mi- raculum : *Quot articulos, tot miracula fecit.* An- geli igitur S. Thomæ jure mentiffimo palmam cedere debent.

31. Verum enim vero gloriæ noſtri ſancti Doctoris terminum non habent, ſed in finem ex- iſtunt; ac proinde cum verus ſit Dei Angelus, ad ejus gloriæ dignè explicandam aliſ quidam Angelus requireretur, qui eas pro merito, & di- gnitate explicare poſſet; ac proinde cùm ego nec nomine, nec factò tenus Angelus exiſtam, me quoque vel ad illas duntaxat adambandas imparem, & inhabilem eſſe libenter agnoſco. Quapropter hunc noſtrum diſcuſſum hæc ultima, & Theologica ſimilitudine, vel comparati- one terminabo. De cæleſtibus itaque Spiritibus certum eſt, quod eventus futurus nequaquam cognoſcant, non jam loquor *ex cauſis, ſed ex*

conjecturis, ſed in ſeipſis, vel ſuo ſe. Et tamen cum S. Thomas illa viridice prædicaret, facile hæc arguere licet, quod eadem magna cum certitudo cognoverit. Et quidem cum ex juſſu Summi Pontificis Gregorii X. Anno 1274. ad Concilium Generale Lugdunenſe mitteretur, accidit, quod cùm in optima corporis valetudine conſtitus in Monafteria Monachorum Cifterciæniſum, quod Foſſæ nova vocatur, ut Neapolim tendere, appuliſſet, dum in porta Monafterii ſtaret, ad ſocium ſuum Reginaldum conveniſ, e- dem mortis ſuæ horam proximam eſſe, & motum vitæ ſuæ reliquum ſibi eſſe, & futuramque Monafterium iſtud oſſium ſtorum ſepulchrum, revelavit dicens : *Hæc requies mea in ſeculum ſeculi, hic habitabo quoniam elegi eam.* quod poſtea eventus ipſe effectivè verum eſſe docuit. Unde ad imitationem Redemptoris noſtri, qui in ſepulchro novo fuit tumulatus, Thomas quoque in Foſſa nova ſepulchrum ſuum accepit. O Angele Dei, non te jam deinceps terrenum, ſed cæleſtem, imò cunctis Angelis glorioſiorem eſſe prædicabo. *Vbi Angelum Dei ſortem, volentes per medium calum, voce magna clamantem. Tu in cunctis tuis actionibus ſervivum, & majorem Dei gloriæ ſpectantibus, intrepidus, generoſus, & conſtans fuisti. Reſonantia doctrinæ, hu- julante fama ab Oriente uſque ad occidentem delata fuit. Tibi humillimè ſupplico, ut gratiam nobis impetres, ut qui Angeli tibi in doctrina, & ſapientia ſimiles eſſe non poſſumus, ad minus vitam quandam Angelicam docere valeamus, ut morientes ſicut Angeli, Deum in cæliſ ſocietate Angelorum gloriſicare poſſimus. Amen.*

Tho. de Truf. in vi 2a ejus fol. 675. n. 1.

Tho. ibid. & Petr. de Valderan. ſerm. de D. Tho. 352. fol. 2.

To. Pont. XXII.

SERMO SEXTUS.

IN FESTO S. JOSEPHI SPONSI B. MARIE VIRGINIS.

Cùm eſſet deſponſata Mater Jeſu Maria Joſeph, antequam convenirent, &c. Matth. cap. 1.

2. **B**atus dici meretur, qui mare hujus mundi felicibus ventis pernavigat; hic enim omnem regionem ſibi patriam eſſe aſſumat, teſte Soerato, qui dicit: *Fortunato quaris terra patria eſt.* Et quidem tametsi magnus ille Eccleſiæ Doctor Hiero- nymus dicat : *Quod omnibus ſalutatis cum reoritur amittitur, certum eſt, quod qui vel ſemel ſer- licitate ponitur, non ſemper laboraſſe ceſſatur.* Porro ſi Ariſtoreli credimus, certiffimum eſt, quod

Soerato.